

Wybrane zagadnienia problematyki wprowadzenia euro w Polsce

Politologia, PUW 2008

Wojciech St. Mościbrodzki,

www.wojmos.com wojmos@wojmos.com

Wstęp

Wprowadzenie euro – to jedno z największych wyzwań polskiego rządu na najbliższe lata. Jest to również wydarzenie o tyle specyficzne, że w przeciwieństwie do wielu innych celów (walka z kryzysem, próby zachowania przemysłu stoczniowego, budowy infrastruktury i autostrad – wprowadzenie nowej waluty jest projektem o jasno określonym kryterium zakończenia. Oznacza to, że o wiele prostsze będzie podejście do oceny efektywności działań.

Uważam też, że pomysł referendum – dość zrozumiały z punktu widzenia interesu politycznego jego promotorów – jest zdecydowanie nietrafiony. Oczywiście – wyrażenie przez społeczeństwo poparcia dla euro byłoby jasnym mandatem do działań, ale należy jednocześnie pamiętać, że:

Prawdopodobieństwo uzyskania ważnego referendum jest niewielkie – biorąc pod uwagę wysoki, 50% próg frekwencyjny. Trzeba także pamiętać, że w ostatnim okresie Polskę opuściła duża liczba osób uprawnionych do głosowania, a polskie konsulaty nie są przygotowane do ich wydajnej obsługi – co udowodniły ostatnie wybory. Z kolei brak ważności – przy głosie „za” zostanie przez przeciwników nowej waluty odebrany jako brak poparcia – i uznany za wystarczający powód do hamowania procesu wdrożenia (PiS już to zapowiedział).

Last not least, Polska JUŻ wypowiedziała się co do przyjęcia nowej waluty (ratyfikując Traktat Akcesyjny). Należy uznać, że w świetle tego faktu, data zmiany waluty nie jest już kwestią podstawową – a jedynie techniczną. To trochę tak, jakby po pierwszym referendum „akcesyjnym” przeprowadzać drugie – z pytaniem kto i kiedy powinien podpisać umowę. Polska (i Polacy) już wybrali. *Causa finita*.

Możliwe scenariusze i doświadczenia państw trzecich.

Generalnie istnieją dwa najważniejsze podejścia strategiczne do zmiany waluty – wariant madrycki (scenariusz madrycki) i podejście „big bang”. Doświadczenia innych krajów – w tym Słowenii – pokazują, że to drugie jest znacznie bardziej efektywne. Przemawiają za tym m.in. skrócenie czasu koniecznego utrzymywania dwóch systemów, ujednoczenie obiegu pieniądza i znacznie mniejszy chaos. Wydłużanie okresu sprzyja rozmywaniu i utrudnia ostateczne zamknięcie projektu (warto pamiętać o doświadczeniach denominacyjnych!).

Aspekty problemu

Wdrożenie euro nie jest jedynie projektem ekonomicznym. Jest to projekt, który trzeba rozważać wielowymiarowo. Najważniejsze jego aspekty to:

- ⊗ Aspekt makroekonomiczny – wpływ na gospodarkę, analiza wszystkich za (oczywiste korzyści związane ze stabilizacją, ułatwieniem konkurencji, porównywaniem cen, usunięciem kosztów związanych z przewalutowaniem etc.) i przeciw (w tym potencjalny wpływ na inflację)
- ⊗ Aspekt finansowy – konieczność wprowadzenia zmian w systemach bankowych
- ⊗ Aspekt prawny – dostosowanie Konstytucji i ustaw niższej rangi, w tym prawa bankowego, ustawy o rachunkowości itp. Ten aspekt obejmuje też określenie podejścia do kontraktów długoterminowych (które zostają zawarte na kwoty w PLN a kończą się po wprowadzeniu euro etc.)
- ⊗ Aspekt informatyczny – należy się liczyć z koniecznością dostosowania systemów informatycznych, zarówno pracujących w urzędach, jak i instytucjach. Warto zwrócić uwagę, że wszystkie te obszary generują koszty dla państwa – nie tylko związane z modernizacją rozwiązań

IT, ale także ze zmianami procedur, testowaniem, szkoleniem etc. W okresie przejściowym rośnie także ryzyko błędu ludzkiego.

- ⊗ Aspekt logistyczny – w tym przypadku należy mieć na uwadze m.in. przekazywanie euro do banków i urzędów, tak, aby mogły być one dostępne w odpowiedniej ilości. Problemy logistyczne rosną, jeśli Polska zdecyduje się na odrzucenie scenariusza madryckiego i będzie chciała zminimalizować okres funkcjonowania dwóch walut
- ⊗ Aspekt polityczny – wdrożenie euro w każdym kraju przebiega inaczej, co związane jest z lokalną specyfiką polityczną. W przypadku Polski oczywiście na plan pierwszy wysuwa się konflikt pomiędzy rządzącą PO a ostro opozycyjnym PiS. Należy tu dodać, że konflikt ten ma niewątpliwie wymiar tak osobisty, jak i merytoryczny (PiS, choć deklaruje prawicowość, jest w istocie ugrupowaniem etatystycznym i egalitarnym), co sprawia, że partia ta może uczynić nową walutę jednym z frontów sporu politycznego. Trzeba także pamiętać o czynniku prezydenckim, wspierającym PiS. Obóz Lecha Kaczyńskiego, z uwagi na słabe notowania tego ostatniego, musi szukać jak największej liczny punktów różnicujących go od prawdopodobnego kontrkandydata, czyli Donalda Tuska. Skoro Tusk jest więc entuzjastyczny w stosunku do zmiany waluty – Lech Kaczyński powinien wykazywać przynajmniej daleko posuniętą ostrożność.

Na fali dyskusji o euro mogą także powrócić partie narodowo-radykalne, które podnosić będą czynniki godnościowe i suwerennościowe związane z emisją własnej waluty.

- ⊗ Aspekt informacyjno-marketignowy – konieczność zorganizowania rzeczowej akcji informacyjnej skierowanej do społeczeństwa. Akcja ta musi być przeprowadzona na długo przez ostatecznymi decyzjami, aby nie wytworzyć wrażenia, że próbuje się na gwałt uzasadnić już „klepnięte” rozwiązania. Jest to szczególnie ważne z uwagi na fakt, że radykalne ugrupowania sprzeciwiające się wprowadzeniu euro będą niewątpliwie podnosić ten zarzut. Trzeba także dodać, że dobrym pomysłem byłoby takie określenie wymowy kampanii, które odnosiłoby się zarówno do zalet, jak i wad związanych z nową walutą. Dzięki temu można uniknąć negatywnego wrażenia „nachalnej propagandy” („syndrom przebiccia w reklamie”), które towarzyszyło np. czterem reformom premiera Buzka. Warto także umieścić kampanię informacyjną dot. euro w nurcie dyskusji o walce z niestabilnością systemu finansowego i kryzysem.

Etapy projektu i harmonogram wdrożenia

Z uwagi na niebezpieczeństwo polityczne związane z ostrym konfliktem na linii PiS/Prezydent – PO uważam, że należałoby rozważyć wprowadzenie nowej waluty nie na rok 2012 lecz 2013.

Etapy przygotowawcze powinny obejmować:

Etap	Cele polityczne	Cele ekonomiczne	Cele informacyjne
I: przed ERM	Wypracowanie możliwego konsensu co do daty wprowadzenia nowej waluty, ustalenie euro jako celu, zawiązanie umowy politycznej, przeprowadzenie negocjacji z UE dotyczących wejścia do ERM2	Prace analityczne, nadzorowanie gospodarki w celu zagwarantowania wypełniania kryteriów konwergencji, bieżąca aktualizacja umów z UE	Dyskusja o potrzebie wprowadzenia euro (wady i zalety), pierwsze kampanie TV (podkreślamy, że euro oznacza stabilność i ratuje przed kryzysem). Rozpoczęcie dyskusji o wyglądzie polskiego euro.
II: wejście do ERM	Wygaszenie ewentualnych sporów, przeprowadzenie	Włączenie PLN do mechanizmu kursowego ERM, opracowanie	Społeczna konsultacja wyglądu polskiego euro. Kampania informacyjna

	niezbędnych zmian w prawie i Konstytucji	szczegółowych zasad wprowadzenia nowej waluty w system bankowy, pod koniec okresu – ustalenie kursu ostatecznego wymiany; zatwierdzenie wzorów monet	nasila się – omawiane są szczególnie aspekty dotyczące cen – jak wykrywać nieuczciwość sprzedawców, jak sprawdzać kurs wymiany etc. Przedsiębiorcy powinni zostać zobowiązani do oznaczania towarów podwójnymi cenami.
III: w ERM, ustalenie kursu	Obrona konsensu	Produkcja waluty, konsultacje z podmiotami gospodarczymi co do zapotrzebowania na nowe monety i banknoty. Pod koniec okresu dystrybucja „starter kitów” – niewielkich pakietów dla przedsiębiorstw umożliwiających szybkie uruchomienie procesu wymiany waluty,	Szczyt kampanii informacyjnej, najważniejszym zadaniem jest aspekt wymiany waluty, czasu pozostawiania PLN w obiegu, możliwości wymiany w bankach itp. Prezentowane są wzory banknotów i mechanizmy zabezpieczeń.
IV: okres wygaszania dawnej waluty narodowej, podwójny obieg	Wdrożenie zmian w Konstytucji i ustawach pochodnych	Utrzymywanie dualnych walut, śledzenie praktyk nieetycznego zawyżania cen (cappuccino effect), emisja nowej waluty, stopniowe wycofywanie waluty	Kampania informacyjna słabnie – podawane są jednak przypomnienia o sposobie wycofywania ostatnich złotych, okresach ostatecznego wycofania i zakończenia możliwości wymiany.
V: euro wyłączną walutą			Przypominanie o upływie ostatecznego terminu

Harmonogram prac

Zgodnie z przyjętym założeniem, uznaję 1 stycznia 2013 za datę wprowadzenia nowej waluty. W związku z powyższym, kalendarium powinno wyglądać następująco:

Etap:	Data	Milestone
I	Grudzień 2009	Początek szczegółowych analiz ekonomicznych i negocjacji z UE
I	Czerwiec 2009	Raport spełniania kryteriów konwergencji
I	Lipiec 2009	Negocjacje dotyczące wejścia do ERM2
I	Październik 2010	Wybory prezydenckie i zmiana konstytucji

II	01.01.2011	Wejście do ERM2
II	Lipiec 2011	Zmiany w ustawach pochodnych i aktach niższego rzędu
II	Grudzień 2011	Raport o stanie gospodarki, waluty i konwergencji
II	Grudzień 2011	Ustalenie kursu nieodwołalnego.
III	Styczeń 2012	Produkcja polskiego euro. Sprzedawcy towarów zobowiązani do podawania podwójnej ceny.
III	Październik 2012	Sprzedż startup-kitów dla przedsiębiorstw
III	Listopad 2012	Sprzedż startup-kitów dla ludności
IV	01.01.2013	Nowa waluta oficjalnym środkiem płatniczym
IV	01 Luty 2013	Zamknięcie okresu podwójnego obiegu waluty, PLN przestaje być środkiem płatniczym
V	31.06.2013	Koniec okresu przymusowego podawania podwójnych cen

Główni aktorzy i ich obowiązki

Instytucje państwowe są zobowiązane do prowadzenia analiz ekonomicznych, zmiany swoich procedur i infrastruktury (w tym systemów IT), oraz do prowadzenia polityki informacyjnej na odpowiednim szczeblu. W tej mierze szczególną rolę odgrywać będą agencje rządowe i urzędy.

Organy ustawodawcze muszą zadbać o wprowadzenie odpowiednich zmian w prawie w tym w ustawie zasadniczej (współpraca z prezydentem RP).

NBP musi przy współpracy rządu zapewnić logistykę projektu i dbać o odpowiednie zarządzanie procesem wdrożenia.

Rząd musi przede wszystkim dbać o utrzymywanie odpowiednich wskaźników makroekonomicznych i o konsultowanie przebiegu prac z UE.

Przedsiębiorcy będą musieli przygotować się na przejście na nową walutę oraz do zmiany niektórych umów – zwłaszcza długoterminowych. Ten sam aspekt dotyczy się banków – należy wprowadzić odpowiednie zmiany do umów kredytowych, oceny wiarygodności etc.